

mbt9710@gmail.com

המו"ל שלום צדוק

רחוב אריאלי 16/5

ביתר עילית

055-998-8346

העלון יוצא לאור

בסיוע עמותת

די מהר"ץ פרי צדיק

ומשפחת המנוח

הרה"ג יוסף צדוק זצ"ל

מסילות בני תימן

על שם רבינו יחיא צאלח (מהרי"ץ) זצוק"ל, גאון רבני תימן (ה'תע"ה-ה'תקס"ו)

לזכרו של הרה"ג רבי יוסף צדוק זצ"ל

העלון מוקדש לע"נ
רבי יוסף בן חיים צאלח זצ"ל
נפטר ה' כסלו ה'תשע"ד

חודש כסליו
עלון מס' 11

הדיין רבינו צאלח זצוק"ל זקנו של מהרי"ץ

המגדל ואבא חלקיה, והיה נושא על כתפו מרא וחצינא, והולך חוץ לעיר וחופר גומא ונכנס בתוכה, ומתפלל לה' יתברך, ואינו זו מושם עד שהשמים התקדרו כבר בעבים, ולא היה מגיע לביתו וכבר הגשמים יורדים.

תקופת חייו היתה קשה מאד, הן מבחינה גשמית לאחר גלות מוזהב, והן מבחינה רוחנית. הוא מזכיר בספרו את צרות התקופה ומוכיח את בני דורו, וכך כתב בחיבורו: להזכיר ולהוכיח להמון דורינו, ולדורות הבאים אחרינו, כדי שיזכרו וישבו אל ה' וכו'. ומזכיר כמה צרות עברו עלינו בעונותינו בשנים שעברו, הרעב והדבר, והמרת הדת, וחרבן בתים, ומניעת הרחמים, ועצירת גשמים, וזיקר השערים, ומיעוט משא ומתן, ופגרים מתים מושלכים ברחובות ובשווקים, וצעקת הקטנים עם יתומים ואלמנות, שואלים לחם ואין. לפיכך צריכים אנו לחוס על עצמינו ועל עוללנו ועל טפנו, להשתדל בכל מאמצי כוחנו להתחנן ולבכות לפני יוצרנו, שירחם עלינו וכו'. נשלם זה הספר ויום י' כ"ב לחדש כסליו שנת ה'תפ"ח ליצירה, כתבת המחבר הקל והצעיר צאלח בן יחיא יצ"ו, ע"כ. נתקבץ לשיבה של מעלה בשנת ה'תק"ט.

הגאון רבינו צאלח נולד בעיר צנעא שבתימן, לאביו רבי יחיא בן רבי יוסף, לפני כשלוש מאות וחמשים שנה, ונקרא בשם צאלח על שם הנס שנעשה בלידתו (עיין נפלאות מתורתך הפטרית מטות, במאמר פרי צדיק עמוד של"ו).

רבינו צאלח נתמנה לדיין בשנת ה'תפ"ד. בדורות אחריו מצאנו שכונה בתואר הרב הקדוש, כמו שכתב מהרי"י בדחייו בשו"ת חן טוב סימן י"א וז"ל, והיפשתי בסדר פינקס שטרי הדיינים הראשונים של ארץ התימן שבידי, של הרב הקדוש מו"ל צאלח נע"ה.

בהיותו השוחט המומחה בעירו צנעא הטביע את פסקיו בהלכות שחיטה, בחברו את ספר הבדיקות על דינים אלו. נכדו מהרי"ץ, שהמשיך בשיטתו, מרבה להביא מפסקיו. וכך פתח רבינו צאלח את ספרו ספר הבדיקות: אמר העני ובידע דל, הבטחתי באלהי פותח השפתים, מצילני מכל הפגעים, ראיתי כי אכתוב דיני בדיקת הסכין שלשחיטה, וחמשת דברים המפסידין את השחיטה, ודיני בדיקת הריאה, על מנהגנו אנו הקהל הקדוש צנעא.

כן היה רבינו צאלח ידוע כבעל מעשים ונפלאות, כאשר בומן עצירת גשמים היה כחוני

שנה לפטירת הרה"ג רבי יוסף בן חיים צדוק (צאלח) זצ"ל

הילוכו בדרך היה בוריות כעלם צעיר, ובצניעות כאשר עינו מביטות מטה. כל ראויו התפעלו מכוח התמדותו, כשבמשך עשרות שנים היה עובר בדרכו לבית המדרש באותן שעות קבועות, הן בבוקר והן בערבים. אף בערבים, לאחר שהזור מבית המדרש, היה ממשיך לשקוע בתלמודו בביתו ומרווח צימאנו בתורה הקדושה, בעודו שוכח מכל הבלי עולם הזה. לימים אף יום וארגן קבוצה של אברכים, אשר למדו את תורת האר"י ז"ל. בכל שבוע היה מספיק ללמוד עשרות דפי גמרא, וכשהיה נשאל בנושא מסוים ידע מיד לענות את התשובה ולציין את מקורותיה.

בבין הזמנים לא שינה מסדרי לימודו, והיה מוכיח את סובביו על ביטול הזמן מלימוד התורה. כמשך עשרות שנים אף תמך מממונו בישיבת בין הזמנים לבחורי הישיבות אשר הוקמה בשכונת רמת אהרן בבני ברק, לעילוי נשמת אביו רבי חיים ז"ל.

אורח חייו היה בצניעות ובפשטות, ואף לא ראה צורך להחזיק במכשיר הפלאפון. מיעט בדיבורו, אך ידע לכבד כל אדם, וכשהיה נפגש עם מכריו היתה התעניינותו תמיד על הלימודים ועל התפילות והשיעורים שבבית הכנסת. כמו כן, היה מתעניין בשלום הנכדים, על לימודם בישיבות הקדושות ועל ההשגחה התמידית עליהם.

רבי יוסף היה ידוע כבקי בטעמים ובדקדוק המקרא, וכשהיה קורא שנים מקרא ואחד תרגום, היה מעיין בטעמים ובדקדוק ומבארם. כן היה קנאי למסורת מנהגי יהודי תימן, וקיבל זאת מוקני הדור הקודם, ומסבו הגאון רבי שלום יצחק הלוי זצ"ל. לימים אף חיבר את ספרו והצדיק את הצדיק, העוסק בעניינים אלו. היה נאה דורש ונאה מקיים. תפלתו בבית הכנסת היתה מתוך סידור, כשהוא מתייחד עם קונו ואינו מביט לצדדים. נודע לכל כאיש אמת, אשר משאו ומתנו עם הבריות ביושר, הרבה במעשי צדקה וחסד.

לאחר שהודרך בייסורים וקיבלם באהבה, השיב רבי יוסף זצ"ל השיב את נשמתו ליצירה בקדושה ובטהרה, ביום המר והנמהר, יום שני בבוקר ה' בכסלו ה'תשע"ו. יום זה חל בפרשת ויצא, מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם.

רבי יוסף זצ"ל
שבועות ספורים לפני פטירתו

רבי יוסף צדוק זצ"ל נולד בצנעא בירת תימן בימי החנוכה ה'תרצ"ו, לאביו רבי חיים צאלח ז"ל, שהיה מצאצא הדיין רבינו צאלח זצ"ל זקנו של מהרי"ץ, ומתפללי בית הכנסת הגדולה המכונה כניס בית צאלח. אביו רבי חיים ז"ל היה ירא שמים גדול, ולפרנסתו היה עוסק במלאכת הקצבות. מפורסם היה כי הרבנים רכשו דוקא ממנו, כיון שסמכו על כשרותו והירותו בנושא השחיטה.

בשנת ה'תש"ד עלה עם אביו מתימן לארץ הקודש. עלייתם הייתה רצופה קשיים רבים, ובאמצע הדרך פקד אותם אסון, בכפירת אחותו ע"ה. בהגיעם לעיר הנמל עדן, לא הורשו על ידי

השלטונות לעלות ארצה, וגורשו יחד עם עשרות משפחות נוספות אל המדבר, שם הסוכנות העמידה לרשותם אהלים אשר בהם התגוררו למשך כחצי שנה, עד שהשיגו רישיונות לעלות לארץ. בחודש תמוז הגיעה בני המשפחה לארץ ישראל, והתגוררו בשכונת מחניים הסמוכה כיום לרחוב בר אילן בירושלים. לאחר מספר חדשים עברו להתגורר בתל אביב, בשכונת התקווה, שם המשיך אביו במלאכת הקצבות לפרנסתו.

רבי יוסף למד בבחרותו בישיבת וולאז'ין בבני ברק, שם למדו עמו תלמידי חכמים אשר לימים שימשו רבנים נודעים ומנהיגי ציבור, כגון הגאון רבי שלמה טובים זצ"ל רבה של יהוד, הגאון רבי סעדיה ברזילי זצ"ל רבה של גני תקווה, ויבדלח"ט הגאון רבי אריה נדב שליט"א רבה של רמת עמידר. שם הכיר גם את מוזהב הרבנים, הגאון רבי יהודה יוספי שליט"א.

בשנת ה'תשכ"ב, בגיל עשרים ושש, נשא את אשתו תלית"א, בתו של המוהל והשוחט רבי משה יצחק הלוי זצ"ל, מראשי הקהילה בצנעא ובנו של הרבא"ד רבינו יחיא יצחק הלוי זצ"ל.

רבי יוסף שימש במשך שנים כמתחך בבתי ספר, והיה מן המתנדבים למען קדושת השבת בעיר בני ברק, על פי הוראת רב העיר הגאון רבי יעקב לנזא זצ"ל. בד בבד המשיך להתמיד בלימוד התורה, ומאוחר יותר נכנס ללמוד בכולל תורה וחיים, בראשותו של הגאון הגדול רבי שמעון בעדני שליט"א. בכולל היה ידוע במשך עשרות שנים כשקדן ומתמיד גדול, ואף נמנה בין שומעי שיעוריו של מרן הגאון רבינו אלעזר מנחם שך זצ"ל.

הלומדים בכולל העידו על התמדתו המופלגת ועל שקיעותו העצומה בתלמודו, הן בעתות שמוחה כשחיתן את צאצאיו, ולהבדיל כשפקדו את ביתו אסונות שונים לא פסק מתלמודו. כאשר שכב בנו הצעיר ר' ישראל בבית החולים, במשך חודשים ארוכים, היה יוצא לבקר פעם בשבוע, בשעה קבועה.

"מורשת תימן"
 המרכז לתשמישי קדושה ויודאיקה בדרום
 בנוסח תימן בלדי ושאמי
 כל הספרים בנוסח תימן בלדי/שאמי
 טליתות מהודרות תימניות
 תפילינים מהודרות
 סוכתים ע"י אברכים ירא שמים
 מזוזות ובתי מזוזה
 יודאיקה
 ש"י בן גריון 30 אשקלון
בועז אשבל 050-7373234

לתרומות להפצת העלון
לבנק הבינלאומי סניף 177
מספר חשבון 162081

הדיין הגאון רבי שלום יצחק הלוי זצ"ל אחי הראב"ד רבינו יצחק הלוי זצ"ל

להם תמיכה ציבורית אחרת, כפי שכיום ישנה עזרה מביטוח לאומי וכדומה. נכדו, אבי מורי רבי יוסף צדוק זצ"ל, כתב בספרו והצדיקו את הצדיק (עמוד י"ח) וז"ל, ראיתי דוגמא מזקני אבי אמי מורתי ע"ה, כמו"ר הרה"ג שלום יצחק הלוי זצ"ל, שמסר נפשו בארץ ובתימן על מנהגי אבות, שלא לשנותם במנהגים אחרים. בבתי כנסת שעמד בראשם, הקפיד על כל קוץ וקוץ שלא לשנות, כגון שהמפסיר יקרא אך ורק שלושה פסוקים, על אף שיש בפרשה ארבעה או חמשה פסוקים, ויצטרך לשיר בפרשה פחות משלושה פסוקים. בשמחת תורה הקפיד לתרגם את הקריאה בספר בראשית (ועיין שלחן ערוך המקוצר סימן קי"ט סעיף א').

עוד כתב אבי מורי מזכרונותיו על סבו, שכאשר היה חוזר מבית הכנסת בליל שבת קודש, היה מקדש כשהוא עטוף בטלית, ואחרי הקידוש היה מסיר את הטלית מעליו. קודם ברכת המוציא היו שוהים באכילת הפירות שעה ארוכה, כאשר מידי פעם בפעם משמיעים מזמירות שבת קודש, כגון אני אשאל, שלום לבוא שבת, על אהבתך אשתה גביעי. וכאשר היה סבי חוזר על הפזמון על אהבתך אשתה גביעי, היה נוהג הלכה למעשה ללגום מעט יין מתוך חיבת קודש, לכבוד ה' יתברך שמו ולכבוד שבת מלכתא.

ובספר עריכת שלחן (חלק י"ג עמוד כ"ג) הובא פסק דין שבו חתום רבינו מתארך ט"ז לחודש אדר ב'רמ"ז לשרות, ה'תרצ"ו ליצירה, אודות אדם שגירש את אשתו ורצה לעלות לארץ ישראל (וכתב שכבר נהגו בתי הדין שלא לכוף האשה כדי לעלות לארץ ישראל, ואם בא לגרשה יוציא ויתן כתובה), ומעשה הגירושין נעשה בעיר צעדה. אחר מעשה הגירושין נסעו הבעל המגרש והעד החתום על הגט אל העיר רצאבה, וטען הבעל בבית הדין שם כי אנסוהו לגרש את אשתו, יען שהיה רוצה לנסוע לארץ ישראל. והסכימו בית הדין בצנעא, ובראשם הגאון רבי עמרם קורח זצ"ל, שאין זו טענת אונוס.

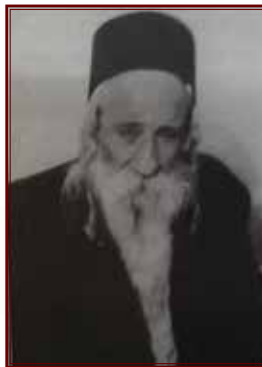
רבינו עלה לארץ בשנת ה'תש"ד, והתגורר בשכונת מחניים. בשנת ה'תש"ט עזב את ביתו עקב הסכנה, מפאת היות השכונה סמוכה לגבול הירדני, ועבר לגור בשכונת עמק רפאים במושב היונית. שם היו בתים עזובים של הערבים, שנסו משם בזמן מלחמת תש"ח, המדינה השכירה בתים אלו, ומפאת גילו של רבינו שלום שלא עסק בארץ בעבודה כל שהיא לפרנסתו, לא היתה לו אפשרות לשלם דמי השכירות, ואז פנו הועד התימני בירושלים וכן הראשון

לציין דאז הגאון רבי בן ציון עוזיאל זצ"ל וכן ועד פליטי רבני ליטא שרבינו השתתף בלימודים בישיבתם, במכתב בקשה לאחראים על שכירות הבתים לפטור מדמי השכירות, את רבינו שלום, וכן את רבינו חיים חוברא זצ"ל המכהנים כרבים ודיינים של העדה התימנית.

רבינו גידל בביתו מעט ירקות כגון בצל פטרזליה כוברה, היה מעשרם קודם הסעודה, ומוהיר לבני ביתו לזרוק את המעשרות במקום שלא יאכלו אותם העופות, כיוון שהמעשרות אסורים בהנאה. גם שם ניצל זמנו ללימוד תורה, בשעות הבוקר לאחר סעודת שחרית, (פעמים שכללה רק דייסה) הלך ללמוד בישיבת התימנים שבשכונת בית ישראל בראשות הרב עבאזל זצ"ל. אף השתתף בלימודים בישיבה שהתקיימה בבית הכנסת ענף חיים בראשות הגאון רבי חיים חוברא זצ"ל ועוד רבני תימן. שם הלימודים היו בחבורה, את דף הגמרא גרסו כולם יחד בניגון המסורתי לבני תימן, בגירסה זאת הבין הקורא כבר חלק מהסוגיא, שכן נתנו דגש בגירסה זאת על הקושיא ועל התירוץ ומהלך הסוגיא.

כשהיה מקבל עיתון המודיע בבוקר והיה ממנהר ללימודים, היה גוזר כתבות שנראו לו חשובות, כמו על ספרים שיצאו לאור וכדו' ומכנים למגירתו, ורק בערב לאחר הלימודים שהתפנה מזמנו היה קורא כתבות אלו.

נפטר בירושלים בשנת ה'תשכ"ד, ביום טוב ראשון של חג הסוכות בו נאמר ולקחתם לכם פרי עץ הדר.

הגאון רבינו שלום בן רבי משה יצחק הלוי זצ"ל נולד בצנעא בשנת ה'תרל"ח, וקנה תורה אצל גדולי הרבנים. היה משכים בחצות לילה, מתגבר משנתו כארי וממהר לבית המדרש, שם למד עם חבריו תחילה זוהר וקבלה, ואחר כך משנה וגמרא. כשהגיעה שעת התפילה היה מתפלל עם הגן החמה, כאשר תפילתו כמנהג בני תימן, במיתון ובנחת כמונה מעות. אחר התפילה היה לומד סדר השילוש, משנה נביא תהלים וכיוצא בזה, וחזות בקריאה בספר הקדוש ראשית חכמה.

אחר לימודים אלו ואחרי ארוחת הבוקר היה הולך עם רעיו לישיבת בית שרעבי, ללמוד שוב כשעתיים שלוש, ורק לאחר סדר לימוד ארוך זה היה מתפנה לשעה קלה לצרכי עולם הזה. בשעה זו היה קונה בעצמו את צרכי הבית, כמנהג בני תימן שקיימו את הפסוק כל כבודה בת מלך פנימה. לאחר מנוחת הצהריים היה שב לבית הכנסת, ושוב לומד בחברת מתמידים, עד אשר נאסף הציבור לתפילת המנחה, וגם לאחר תפילת מנחה וערבית שבו ללמוד עין יעקב ושלחן ערוך.

בערב שבת היה מתפלל מנחה בחצות היום, כמנהג תימן, ולאחר מכן חוזר אל ביתו ומכין את עצמו לכבוד שבת. בשבת עצמה, בחצות ליל היה קם משנתו, ויחד עם בני עליה היו אומרים תהלים, ולאחר מכן לומדים משנה.

בחצר ביתו היה בית כנסת שהיה סגור במשך שנים, בהוראת המוסלמים. רבינו שלום וחבריו התחננו לפני המוסלמים ושיחדום בסכום כסף גדול, ואז התירו להם לשוב ולפתוח את בית הכנסת.

בהיותו תלמיד חכם מופלג ובעל זכרון עצום, ידע להשיב על כל שאלה תשובה ולציין את מקורותיה. נכדו מספר שפעם פתח לו גמרא והתחיל לקרוא, ורבינו ממשיך בעל פה. וכך עשה בכמה מסכתות, שרבינו היה ממשיך על פה את לשון הגמרא. אך יחד עם זאת קיים את המאמר, אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך, והיה מחשיב עצמו כאסקופה הנדרסת לפני כל אדם.

רבינו שלום היה שותף פעיל להצלת יתומים משמד. דבר זה היה במסירות נפש, ויותר מפדין שבויים, משום שהמוסלמים היו באים לבקש את היתומים כשהיו שומעים שיהודי נפטר, כדי לאסלם אותם, והיו צריכים להתפטר מהם בתחבולות, וכגון שהיו אומרים להם שלא היה לו ילדים, או שהתחתנו. ביתיים היו מסתירים את היתומים, אך אירעו פעמים שבאו שוטרים ואיימו ברצח על ידי נשק אם לא יתנו להם את היתומים.

כמו כן היה עוסק בבנינו של עולם ומשדך זוגות, ואף באופן שבית הורי החתן או הכלה היה צר מלערוך בו את החתונה, או אז היה מנדב את ביתו לערוך בו את החתונה, ופעמים שהיה מנדב את הסעודה עצמה על חשבונם ליתומים ומחוסרי הכנסה כספית. כשהיו שוחטים פרה, והיה המוכר שואל מנין התמורה, היה אומר רבינו שאת הכסף הוא ישלם, ותיכף לאחר השחיטה היה מוסר למוכר שכרו מושלם. את הסעודה היה מנהיג על טהרת הקודש, עם שירה בכובד ראש כמנהג בני תימן. תכלית חייו היו תורה וגמילות חסדים, הכנסת כלה וסעד ליתומים ולכל נצרך. ביתו היה פתוח, וידו מושטת תמיד לכל מעשה צדקה וחסד.

לפרנסתו היה מעבד עורות, שכן משפחתו היו מומחים בעיבוד עורות. השכם בבוקר היו באים הערבים לקנות סחורה, כשהוא עדיין לומד בסדר השילוש, והם היו ממתנינים לו ליד הדלת ומכנינים את הסחורה. כשהיה מגיע לא היו מרבים בוויכוחים, כי ידעו שמלתו מלה. ומחירו סביר והוגן, וחזותם אלתר על הקנין. הסיבה לכך היתה, כי סוחר החגורות הגדולים ביקשו דוקא את סחורתו.

תקופה מסוימת היה אחראי על קופת ההקדש לעניים, והיה מקבל את העורות של ההקדש מאת הקצבים. לאחר מכירתם היה מפקיד הכספים אצל בתו, שהיתה אחראית על כספי הקופה, וידעה כמה תמיכה קיבלה כל משפחה נזקקת מכספי הקופה. גם חתנו רבי חיים צאלח ז"ל, שהיה קצב בקנה מידה גדול, היה מוסר לו את העורות לקופת ההקדש, ובכך עזר לתמוך באנשים קשי יום. חשוב לציין כי לא היתה

הפסק בתפלת שמונה עשרה לברכת כהנים או קדיש וקדושה

ימתין עד שיגיע שליח ציבור להתפלל בקול רם, ויתפלל עמו בלחש מלה במלה עד שיגיע שליח ציבור לקדושה, ועונה הקדושה עם הצבור ומתפלל שאר תפילה לעצמו. ואם התחיל להתפלל קודם שליח ציבור והגיע שליח ציבור לקדושה, לא יפסיק ולא יענה קדושה עמה, וכן לא יענה אמן יהא שמיה רבא מברך והוא באמצע התפלה וכו'.

וכתב מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק (חלק ג' סימן ר"ג), דיש לדקדק בלשון הרמב"ם שכתב גבי עניית קדושה לא יפסיק ולא יענה קדושה, דהוה ליה למימר לא יפסיק לענות קדושה, וגבי אמן יהא שמיה רבא כתב "וכן לא יענה אמן יהא שמיה רבא" ולמה שינה. גם יש לדקדק, למה לא כלל הקדיש עם הקדושה.

וביאר על פי דברי רש"י בסוכה (פרק לולב הגזול דף ל"ח ע"ב) שכתב, הוא אומר ברוך הבא והם אומרים בשם השם, מכאן לשומע כעונה. מכאן למתפללים בציבור ושליח ציבור אומר קדוש או יהא שמיה רבא, שישתקו מתפילתו וישמעו, והרי הן כעונין, ולכשיגמור הקדושה יחזרו לתפילתו, וכן יסד בה"ג, ע"כ.

וכתב על זה הר"ן (בדף שני"א ע"א) וז"ל, והקשו עליו מדאמרין פרק מי שמתו הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור מתפללין, אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח ציבור לקדושה או למודים יתפלל, ואם לאו אל יתפלל, ואם איתא יתפלל כדרכו וכשיגיע שליח ציבור לקדוש ולמודים ישתוק, אלא ודאי אם היה שותק כיון ששומע כעונה הוה מפסיק תפלתו, עכ"ל.

ובכסף משנה (סוף פרק י') כתב וז"ל, כתוב במרדכי ופסק ר"י, ולא יתחיל להתפלל אלא אם כן יודע שיכול לגמור עד שלא יגיע שליח ציבור לקדיש, דלא גרע מקדושה, דלקדושה לכולי עלמא לא מפסיק, ולקדיש איכא מאן דאמר דמפסיק, עכ"ל.

ועל כך כתב מהרי"ץ, ובוה יתיישב לשון הרמב"ם שכתב דלא יפסיק הכוונה בשתיקה, והוא על דרך זו, ואצ"ל זו שיענה ממש, וזה כדעת המקשים על רש"י שהביא הר"ן. אבל בקדיש לא החמיר רבינו אלא בענייה ממש דוקא, ולא בשתיקה, דחמור קדיש מקדושה, וכמו שזכר מרן הכסף משנה בשם המרדכי (וכן כתבו בשושנת המלך ותורת חכם, ועיין גליונות מהרי"ץ על הש"ע).

אולם בשו"ת עולת יצחק למרן הגר"י רצאבי שליט"א (חלק א' סימן כ') כתב, ומכל מקום נלע"ד דאף רבינו המחבר (מהרי"ץ) אין דעתו לפסוק כן הלכה למעשה, אלא דפירושי קא מפרש סברת הרמב"ם [הגם דעניין זה כלול בספרו שו"ת פעולת צדיק, מכל מקום דבריו בזה אינם תשובה לשואל, וכיוצא בזה בדוכתי טובא התם, שהם באורי עניינים שלא נשאל עליהם וכמבואר למענין היטב], הלכך יש להפסיק בשתיקה גם לקדושה, ע"כ. (ועיין קובץ מנוחת אביחי זצ"ל מדברי הרה"ג אביחי יצחק זצ"ל).

ולכאורה, מאי מהני שתיקתו אם אינו שומע אמירת קדוש מהשליח ציבור. ודברתי בזה עם גסי הרה"ג נתנאל עומיסי שליט"א, ושלח אלי תשובתו.

תשובת הרה"ג נתנאל עומיסי שליט"א מו"צ פעולת צדיק:

הבן החיים בסימן זה (ס"ק ל"ו) כתב שאם קולו של הש"ץ לא נשמע עד מקום שעומד שם, או שהש"ץ מכוון כוונות ומאריך בניגון מפני כך, עד שיש חשש של הפסק גדול, שימשיך הלה בתפילתו ויסמוך על שיטות הראשונים שלא צריך להפסיק בשעת התפילה.

ולפי זה נראה לומר כי לדידן שאין הש"ץ מגביה קולו יותר מן הציבור, יהיה הדין למעשה בהלכה זו שאין להפסיק בתפילה, מפני שבלאו הכי לא יוצא ידי חובה. אך כששאלתי את מו"ר מרן הגר"י רצאבי שליט"א על כך השיבני דבר חידוש, שאין הטעם להפסיק בשעת הקדושה כדי לשמוע מן הש"ץ ולצאת ידי חובה, אלא הטעם הוא שבשעה שהציבור משבחים את ה' אינו ראוי שיתעסק בתפילתו, וכן כתב בתשובותיו (עולת יצחק חלק א' סימן כ'). ועוד ראיתי שכתב סברא זו בשו"ת שנט הלוי (חלק י' סימן י"ז אות ג'). ואולי זה החידוש מתפרש בדברי רבינו יונה בברכות שם וז"ל, רבינו האי גאון וסיעתו ורי"ף ז"ל אמרו ששותק דכי אמרין שומע כעונה והוי הפסקה דוקא בדברים אחרים, אבל בזה שהוא שבחו של מקום לא דינינו ליה הפסקה ושירי, עכ"ל. וכעין זה כתב הגר"א בביאורו (סימן קמ"ו סעיף ג') לענין שמיעת קריאת התורה, יעו"ש.

רבינו אברהם צאלח זצ"ל, אב"ד צנעא ובנו של מהרי"ץ, בתשובתו שבסוף שו"ת פעולת צדיק (חלק ג' סימן ה') הביא את דברי המגן אברהם (בסימן קכ"ח ס"ק כ"ב), שכתב על דברי השלחן ערוך דאין מברכין (ברכת כהנים) אלא בלשון הקודש ובעמידה וכו'. וכתב המגן אברהם, נ"ל להציבור רשאים לישב, רק שיהיו פניהם כנגד הכהנים דבעינן שיהא פנים כנגד פנים, וכן משמע בזהר פרשת נשא, עכ"ל.

וכתב על דבריו דבאמת בזהר הקדוש הלשון הוא, תאנא בהיהא שעתא דכהנא פריס ידוי ומתברכין עליאין ותתאין, צריכין עמא למיתב בדחילו באימתא ולנדע דהיהא שעתא עידן רעותא אשתכח וכו'.

וביאר שאין הפירוש בדברי הוזהר כדברי המגן אברהם, אלא נראה פירוש למיתב דהיינו ליישב בדעתו בדחילו וכו', ע"כ (ובשו"ת יחזה דעת חלק ה' סימן ט"ו הביא דברי רבינו אברהם אלו, אלא שייחס אותם בטעות לאביו רבינו מהרי"ץ זצ"ל, והוסיף שכן כתב בספר שם חדש לרבי חיים דניאל פינסו).

ונראה לבאר מחלוקתם בדין חיוב עמידה בזמן ברכת כהנים, שדבר זה תלוי במחלוקת מהי מצות ברכת כהנים, האם היא מצוה רק על שבת הכהנים לברך את ישראל, או שהמצוה היא אף על ישראל להתברך מהכהנים.

ובשו"ת יביע אומר (חלק ז' סימן י"ב) נשאל בדין המתפלל שמונה עשרה, האם צריך להפסיק בעת שהכהנים נושאים את כפיהם ומברכים את העם להאזין לברכתם, או שהוא רשאי להמשיך בתפלתו.

והשיב דלכאורה יש לומר שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים, אם יש מצוה גם על ישראלים להתברך מפי הכהנים, או שהמצוה היא רק על הכהנים לברך את ישראל. כי בספר חרדים (פרק ד' סימן י"ח) כתב שיש מצוה גם על ישראל להתברך מפי כהנים כשהם עומדים ופניהם אל פני הכהנים ובשתיקה, ומכוונים את לבם לקבל ברכתם כדבר ה', וכן כתבו עוד פוסקים. אולם בחידושי הריטב"א בסוכה (דף ל"א ע"ב) כתב דליכא חיובא על ישראל להתברך, אלא מצוה של כהן היא, וכמותו נטפו עוד פוסקים. וכתב דלפי מה שכתב ספר החרדים וסיעתו שיש מצוה על ישראל להתברך כשפניהם אל פני הכהנים ובשתיקה ובכוונת לבם לקבל ברכתם כדבר ה', גם המתפלל שמונה עשרה ראוי שייפסיק מתפילתו בין ברכה לברכה, להקשיב בכוונה אל ברכת הכהנים ולקיים המצוה שעליו. וכל שכן למאי דקיימא לן כשיטת הגאונים שמפסיק לקדיש וקדושה כדי להיות שומע כעונה, ולא חשיב הפסק. אבל לדעת הריטב"א וסיעתו שאין מצוה על ישראל להתברך, והמצוה מוטלת על הכהנים בלבד, לפי זה יוכל המתפלל להמשיך בתפלתו הלאה מבלי להפסיק לשמוע ברכת הכהנים. ועוד, הא קיימא לן שהעוסק במצוה פטור מן המצוה. והביא שדעת החתם סופר כי רוב הפוסקים סבירא להו כדעת הריטב"א, שאין כל מצוה על ישראל להתברך.

ומסקנת היביע אומר, שהעומד בתפלת שמונה עשרה אינו צריך להפסיק כדי לשמוע ברכת כהנים, ואפילו בין ברכה לברכה. ומכל מקום, אם רצה להפסיק בין ברכה לברכה כדי להאזין ולהקשיב לברכת הכהנים, רשאי לעשות כן, ולא חשיב הפסק וכו'.

ונראה לומר דלפי הדעה שכשם שמצות עשה על הכהנים לברך את ישראל כן מצות עשה על ישראל להתברך מפי הכהנים, ממילא חיוב העמידה הוא אף על הישראל. ודין זה מקורו בגמרא סוטה (דף ל"ח), נאמר כאן כה תברכו את בני ישראל, ונאמר להלן אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים, מה להלן בעמידה אף כאן בעמידה. אך לדעת המגן אברהם אולי יש לומר דאין המצוה על הישראל להתברך, אלא רק על הכהנים, ולכן כתב שאין חיוב על הישראל לעמוד ויכול לישב.

אך יש לדחות על פי דברי האחרונים שהביאו את ביאור הפסוק ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, שהמכוון באמרו ואני אברכם, שהקב"ה מברך את ישראל והכהנים שלוחי דרחמנא, ואם כן ראוי שגם השומעים יהיו נצבים בעמידה וביראת כבוד, ע"כ. ולפי זה, אף אם אין המצוה מוטלת על הישראל, צריך לעמוד משום כבוד.

ולענין ההפסקה בתפילת שמונה עשרה כדי לשמוע קדיש או קדושה, כתב הרמב"ם (בפרק י' מתפילה הלכה ט"ז), הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור מתפללין בלחש, אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח ציבור לקדושה יתפלל. ואם לא,

צדקה בא לענין

שבת חיזוק והתעלות

ברגשי כבוד ובהדרת קודש
הננו מקדמים בברכה את מרן הגאון הגדול

רבי **יצחק רצאבי** שליט"א

פוסק עדת תימן ונשיא קרית מהרי"ץ

לרגל בואו לשבות בעירנו עמנואל
בשבת קודש פרשת מקץ, חנוכה ה'תשע"ח

ברוכים הבאים בשם ה'

יהי בואו לברכה, ולהרמת קרן התורה בעמנואל

פרטים נוספים על זמני התפילות והשיעורים
בקו "קול יהודי תימן" 072-3323642